

OČEVI GRESI

Saga o Kliftonovima

DŽEFRI ARČER

Prevela
Eli Gilić

■ Laguna ■

Naslov originala

Jeffrey Archer

THE SINS OF THE FATHER

Copyright © Jeffrey Archer 2012

First published in 2012 by Macmillan, and inprint of Pan
Macmillan, a division of Macmillan Publishers Limited

Translation copyright © 2014 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

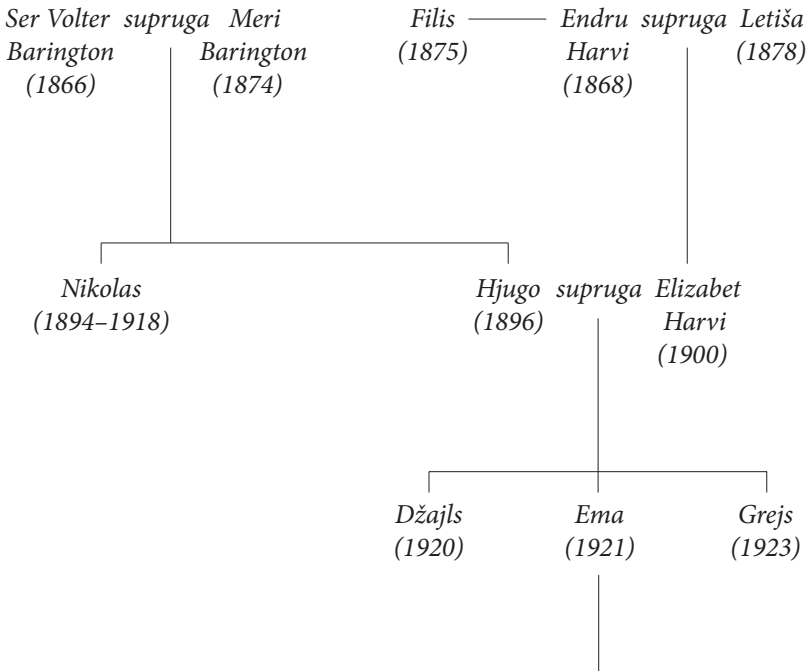
SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*...jer sam ja Gospod Bog tvoj, Bog revnitelj,
koji pohodim grijehe otačke na sinovima
do trećega i do četvrtoga koljena...*

(Sveto pismo,
Druga knjiga Mojsijeva, 20:5)

PORODICA BARINGTON

PORODICA KLIFTON

*Harold supruha Vera
Tankok Preskot
(1871) (1876)*

*Rej Albert Stenli Mejsi suprug Artur Elsi
(1895-1917) (1896-1917) (1898) (1901) Klifton (1908-1910)
(1898-1921)*

*Hari
(1920)*

*Sebastijan
(1940)*

HARI KLIFTON
1939–1941.

1.

„ZOVEM SE HARI KLIFTON.“

„Kako da ne, a ja sam Bejb Rut“, odvrati inspektor Kolovski i pripali cigaretu.

„Ne“, nastavi Hari, „ne razumete, posredi je strahovita greška. Ja sam Hari Klifton, Englez iz Bristola. Služio sam na istom brodu s Tomom Bredšoom.“

„Pričaj ti to advokatu“, reče inspektor, snažno izdahnu i ispuni malu ćeliju oblakom dima.

„Nemam advokata“, odvrati Hari.

„Da sam na tvom mestu, klinac, uzdao bih se samo u to što je Sefton Dželks uz mene.“

„Ko je Sefton Dželks?“

„Možda nisi čuo za najbritkijeg advokata u Njujorku“, odvrati inspektor pa izbaci još jedan oblak dima, „ali tražio je da se sastane s tobom u devet ujutru, a Dželks ne izlazi iz kancelarije ako nije unapred dobio honorar.“

„Ali...“, poče Hari. Međutim, Kolovski zalupa dlanom po vratima ćelije.

„Dakle, kad Dželks sutra dođe“, nastavi Kolovski ne obazirući se na Harijevu upadicu, „bolje bi bilo da smisliš

uverljiviju priču od one kako smo uhapsili pogrešnog čoveka. Rekao si emigracionom službeniku da si Tom Bredšo i ako je njemu to bilo dovoljno, biće dovoljno i sudiji.“

Vrata čelije su se otvorila, ali inspektor je stigao da izbaci još jedan oblak dima, od koga se Hari nakašljao. Kolovski je izašao u hodnik bez reči i zalupio vrata za sobom. Hari se srušio na ležaj pričvršćen za zid i spustio glavu na jastuk tvrd poput cigle. Zagledao se u tavanicu i zapitao kako li je završio u policijskoj čeliji na drugoj strani sveta, optužen za ubistvo.

Vrata su se otvorila mnogo pre nego što se jutarnja svetlost prikrala kroz prozorske rešetke. Iako je bilo rano, Hari je bio potpuno budan.

Stražar je ušao s doručkom koji ni Vojska spasa ne bi ponudila skitnici bez prebijene pare. Spustio je poslužavnik na drveni stočić i izašao bez reči.

Hari baci pogled na hranu pa stade da korača tamo-amo. Sa svakim korakom bivao je sve sigurniji da će se sve razrešiti čim gospodinu Dželksu objasni zašto se predstavio kao Tom Bredšo. Svakako će najgora kazna biti deportacija, što se podudara s njegovim prvobitnim naumom da se vrati u Englesku i stupi u mornaricu.

U pet minuta do devet Hari je sedeo na ivici ležaja i nestrpljivo čekao gospodina Dželksa. Glomazna čelična vrata su se otvorila tek dvanaest minuta posle devet. Hari je skočio kad je stražar stao u stranu da propusti visokog otmenog čoveka srebrnosedo kose. Hari je zaključio kako mora da je dekin vršnjak. Gospodin Dželks je bio odeven u tamnoplavo prugasto odelo s dvorednim kopčanjem, belu košulju i prugastu kravatu. Njegov umoran izraz nagoveštavao je da ga malo toga može iznenaditi.

„Dobro jutro“, pozdravio je Harija sa osmejkom. „Ja sam Sefton Dželks i stariji sam partner u advokatskoj kancelariji *Dželks, Majers i Abernati*. Moji klijenti, gospodin i gospođa Bredšo, zamolili su me da vas zastupam na predstojećem ročištu.“

Hari je ponudio Dželksu jedinu stolicu u ćeliji, kao da je stari prijatelj koji je navratio na čaj u njegovu sobu u Oksfordu. Seo je na ležaj i gledao kako advokat otvara akten-tašnu, vadi žutu beležnicu i spušta je na stočić.

Dželks izvadi pero iz unutrašnjeg džepa i reče: „Možda biste za početak mogli da mi kažete ko ste jer obojica znamo da niste pukovnik Bredšo.“

Advokat nije delovao iznenađeno dok je slušao Harijevu priču. Pognute glave, iscrpno je pisao u žutu beležnicu dok je Hari objašnjavao kako je došlo do toga da noć provede u pritvoru. Pošto je sve ispričao, Hari je pretpostavio da se njegovim nevoljama svakako bliži kraj s obzirom na to da ima tako iskusnog advokata na svojoj strani - sve dok nije čuo Dželksovo prvo pitanje.

„Kažete da ste na *Kanzaskoj zvezdi* majci napisali pismo u kome ste objasnili zašto ste preuzeli identitet Toma Bredšoa?“

„Tako je, gospodine. Nisam želeo da moja majka bespotrebno pati, ali istovremeno sam morao da joj objasnim zašto sam doneo tako radikalnu odluku.“

„Da, shvatam zašto ste pomislili kako ćete sve neposredne nevolje rešiti promenom identiteta, ali niste slutili da ćete se uplesti u niz još zamršenijih“, odgovorio je Dželks. Njegovo sledeće pitanje još je više iznenadilo Harija. „Sećate li se sadržaja tog pisma?“

„Naravno. Toliko sam ga puta napisao da bih ga mogao ponoviti gotovo od reči do reči.“

„U tom slučaju, dozvolite da vaše pamćenje stavim na probu“, rekao je Dželks te iscepao list iz žute beležnice i pružio ga Hariju zajedno s nalivperom.

Hariju je trebalo malo vremena da se priseti tačnih reči pre nego što je ponovo napisao pismo.

Najdraža majko,

Postarao sam se najbolje što sam mogao da dobiješ ovo pismo pre nego što ti neko kaže da sam poginuo na moru.

Kao što datum na ovom pismu dokazuje, nisam poginuo kada je Devon potonuo 4. septembra. Iz mora me je izvukao mornar s jednog američkog broda i živ sam zahvaljujući njemu. Međutim, pružila mi se neočekivana prilika da preuzmem identitet drugog čoveka, što sam rado učinio u nadi da ću Emu osloboditi brojnih nevolja koje sam godinama nesvesno pravio njoj i porodici Barington.

Važno je da znaš kako moja ljubav prema Emi nije nestala, daleko od toga. Ne verujem da ću ponovo iskusiti takvu ljubav. Ali smatram da nemam pravo da očekujem da provede ostatak života uzaludno se nadajući kako ću ikada dokazati da je moj otac Artur Klifton a ne Hjuo Barington. Ovako će moći da razmišlja o budućnosti s drugim čovekom. Zavidim mu.

Nameravam da se vratim u Englesku prvim brodom. Ako dobiješ neku poruku od Toma Bredšoa, znaj da sam to ja.

Stupiću u vezu s tobom čim kročim u Bristol, ali dotle te molim da čuvaš moju tajnu kao što si svoju krila tolike godine.

Tvoj sin koji te voli,

Hari

Nakon što je Dželks pročitao pismo, ponovo je iznenadio Harija. „Jeste li sami poslali pismo, gospodine Kliftone, ili ste tu odgovornost prepustili nekom drugom?“

Harija je prvi put obuzela sumnja i odlučio je da ne pomi-
nje kako je zamolio doktora Volasa da uruči pismo njegovoj
majci kad se za dve nedelje vrati u Bristol. Bojao se da će
Dželks nagovoriti doktora da mu preda pismo i onda nje-
gova majka neće saznati da je on živ.

„Poslao sam pismo čim sam se iskrcao“, odgovorio je.

Vremešni advokat nije odmah progovorio. „Imate li ika-
kav dokaz da ste Hari Klifton a ne Tomas Bredšo?“

„Nemam, gospodine“, odgovori Hari bez dvoumljenja,
mučno svestan toga da niko s *Kanzaske zvezde* nije imao
razloga da posumnja kako on nije Tom Bredšo, a jedini
ljudi koji mogu da potvrde njegove reči nalaze se s druge
strane okeana, udaljeni više od četiri i po hiljade kilometara,
a neće dugo proći dok ih sve ne obaveste da je Hari Klifton
sahranjen u moru.

„U tom slučaju ću možda moći da vam pomognem, gos-
podine Kliftone. Pod uslovom da i dalje želite da gospođica
Ema Barington veruje da ste poginuli. Ako hoćete“, nastavi
Dželks, neiskreno se osmehnuvši, „možda vam mogu ponu-
diti rešenje za vaše nedaće.“

„Rešenje?“, ponovi Hari, prvi put osetivši nadu.

„Ali samo ako verujete da ste kadri da zadržite identitet
Tomasa Bredšoa.“

Hari ne odgovori ništa.

„Okružno tužilaštvo zna da se optužba protiv Bredšoa u
najboljem slučaju zasniva na posrednim dokazima. Jedini
čvrst dokaz koji su prigrlili jeste činjenica da je on napustio
zemlju dan posle ubistva. Budući svesni neuverljivosti sluča-
ja, pristali su da povuku optužbu za ubistvo ako priznate da
ste krivi za manji zločin - za dezertiranje iz oružanih snaga.“

„Ali zašto bih pristao na to?“

„Tri valjana razloga mi padaju na pamet“, odvrati Dželks. „Prvo, ako to ne učinite, verovatno ćete provesti šest godina u zatvoru jer ste ušli u Sjedinjene Američke Države pod lažnim imenom. Drugo, zadržaćete svoju anonimnost, te porodica Barington neće imati razloga da pomisli kako ste živi. I treće, porodica Bredšo spremna je da vam plati deset hiljada dolara ako zauzmete mesto njihovog sina.“

Hari je odmah shvatio kako je to prilika da se oduži majci za sve žrtve koje je godinama podnosila zarad njega. Tolika suma novca promenila bi joj život i omogućila da pobegne iz kućice s dve sobe u prizemlju i dve na spratu u Stil haus lejnu, ali i od ubirača stanarine koji joj svake nedelje kuca na vrata. Možda bi čak mogla da prestane da radi kao kono-barica u hotelu *Grand* i počne da vodi lakši život, iako Hari to smatra malo verovatnim. Ipak, želi odgovore na nekoliko pitanja pre nego što pristane na Dželksov predlog.

„Zašto bi porodica Bredšo bila spremna na takvu prevaru budući da mora znati da im je sin poginuo na moru?“

„Gospođa Bredšo očajnički želi da skine sramotu s Tomasovog imena. Nikad neće prihvatiti da je jedan njen sin možda ubio drugog.“

„Tom je, dakle, optužen za - ubistvo svog brata?“

„Da, ali, kao što rekoh, dokazi su slabi i posredni i svakako se neće održati na sudu, zbog čega je okružni tužilac spreman da povuče optužbu, no samo ukoliko preuzmemo krivicu za dezerterstvo.“

„I koliko bih kaznu dobio ako pristanem na to?“

„Okružni tužilac je prihvatio da sudiji predloži jednogodišnju zatvorsku kaznu, te ćete zbog dobrog vladanja moći da izađete za šest meseci; to je mnogo bolje od šest godina, koliko možete očekivati ako ustrajete na tome da ste Hari Klifton.“

„Ali neko će shvatiti da nisam Bredšo čim uđem u sudnicu.“

„Teško“, odvrati Dželks. „Porodica Bredšo je iz Sijetla, na zapadnoj obali, i iako je prilično imućna, retko dolazi u Njujork. Tomas je stupio u mornaricu kao sedamnaestogodišnjak i, kao što sami znate, nije kročio u Ameriku posljednje četiri godine. A ako priznate da ste krivi, u sudnici ćete provesti samo dvadeset minuta.“

„Ali zar neće svi shvatiti da nisam Amerikanac čim progovorim?“

„Zbog toga nećete progovarati, gospodine Kliftone.“ Izgleda da uglađen advokat ima odgovor na sve. Hari je pokušao novi pristup.

„Kad se nekome sudi za ubistvo u Engleskoj, sudnice su pune novinara a narod se rano ujutru okupi ispred zgrade u nadi da će bar načas videti optuženog.“

„Gospodine Kliftone, u Njujorku se trenutno održava četrnaest suđenja zbog ubistva, uključujući slučaj ozloglašenog 'probadača makazama'. Sumnjam da će zbog vašeg slučaja poslati čak i nekog novinara početnika.“

„Trebalo mi malo vremena da razmislim.“

Dželks pogleda na časovnik. „Sudija Atkins nas očekuje u podne tako da imate nešto više od jednog sata da odlučite, gospodine Kliftone.“ Advokat pozva stražara da otvori ćeliju. „Ako odlučite da ne prihvatite moje usluge, želim vam sreću jer se nećemo ponovo videti“, dodade pre nego što napusti ćeliju.

Hari se spusti na ivicu ležaja, pomišljajući se o ponudi Seftona Dželksa. Iako nema sumnje u to da srebrnokosi savetnik ima skrivene motive, šest meseci zvuči mnogo prihvatljivije od šest godina. A kome drugom i može da se obrati osim tom iskusnom advokatu? Hari je poželeo da navrati u kancelariju ser Voltera Baringtona i potraži savet.

Sat kasnije Hari je obukao tamnoplavo odelo i krem košulju sa uštrkanim okovratnikom i namestio prugastu kravatu. Stavili su mu lisice i, uz oružanu pratnju, prevezli ga u sud policijskim vozilom.

„Niko ne sme pomisliti kako ste sposobni da ubijete drugog čoveka“, rekao je Dželks nakon što je krojač došao u ćeliju s pet odela, košulja i nekoliko kravata.

„I nisam“, podsetio ga je Hari.

Ponovo se sastao sa Dželksom u hodniku. Advokat mu je uputio isti osmeh kao u zatvoru, pa gurnuo vrata i pošao središnjim prolazom. Nije se zaustavio sve dok nije stigao do dve prazne stolice za stolom odbrane.

Hariju su skinuli lisice kad se smestio. Osvrnuo se po gotovo pustoj sudnici. Dželks je bio u pravu. Veoma malo ljudi se zanima za njegov slučaj i nema nijednog novinara. Mora da misle kako je reč samo o ubistvu u porodici, gde će optuženi verovatno biti oslobođen; nema naslova „Kain i Avelj“ pošto u sudnici broj četiri nema izgleda da će neko završiti na električnoj stolici.

Kad je sat počeo da izbija podne, otvorila su se vrata u drugom kraju prostorije i sudija Atkins je ušao. Polako je prošao sudnicom, popeo se stepenicama i zauzeo mesto za stolom na uzdignutom podijumu. Potom je klimnuo glavom okružnom tužiocu kao da je znao tačno šta će ovaj reći.

Mlad tužilac je ustao i objasnio kako će država odustati od optužbe za ubistvo, ali će goniti Tomasa Bredšoa zbog dezertiranja iz mornarice Sjedinjenih Američkih Država. Sudija je klimnuo glavom pa se okrenuo prema gospodinu Dželksu, koji je kao po migu ustao.

„A kako se vaš klijent izjašnjava u vezi s drugom optužbom, dezerterstvom?“

„Priznaje krivicu“, odgovori Dželks. „Nadam se da će časni sudija ovom prilikom biti uviđavan prema mom klijentu jer ne moram da vas podsećam, gospodine, kako mu je to prvi prekršaj i da je imao besprekoran dosije sve do tog neuobičajenog zastranjivanja.“

Sudija Atkins se namršti. „Gospodine Dželkse, neki smatraju da je oficir koji je napustio položaj dok služi svojoj zemlji počinio zločin jednako gnusan kao ubistvo. Svakako ne moram ni ja da podsećam da bi se donedavno vaš klijent za takav prestup našao pred streljačkim vodom.“

Hariju je pripala muka kad je podigao glavu prema Dželksu, koji nije skidao pogled sa sudije.

„Imajući to u vidu“, nastavi Atkins, „osudujem poručnika Tomasa Bredšoa na šest godina zatvora.“ Udario je čekićem i rekao „Sledeći“ pre nego što je Hari stigao da se usprotivi.

„Rekli ste mi...“, počeo je Hari, ali Dželks mu je već okrenuo leđa i udaljio se. Hari je taman hteo da pođe za njim kad su ga dva stražara uhvatila za ruke. Brzo su mu ih povukli iza leđa, stavili lisice osuđenom zločincu i povelu ga kroz sudnicu prema vratima koja dotle nije video.

Okrenuo se i video kako se Sefton Dželks rukuje sa sredovečnim čovekom koji mu je očigledno čestitao na dobro obavljenom poslu. Gde li je Hari ranije video to lice? A onda je shvatio - on mora da je otac Toma Bredšoa.

2.

HARIJA SU GRUBO sproveli dugim, slabo osvetljenim hodnikom, pa izašli na neobeležena vrata u prazno unutrašnje dvorište.

Usred dvorišta je ugledao žuti autobus bez broja i bilo kakve naznake o odredištu. Pored vrata je stajao mišićavi sprovodnik s puškom. Glavom je dao znak Hariju da se popne. Stražari su mu pomogli, za slučaj da se premišlja.

Hari je seo i natmureno se zagledao kroz prozor dok su sprovodili još nekoliko osuđenika do autobusa. Jedni su išli pognute glave, dok su se drugi, koji su očigledno već prešli taj put, živahno šepurili. Pretpostavio je da će autobus uskoro krenuti prema odredištu, gde god to bilo, ali upravo je učio prvu mučnu robijašku lekciju: kad te osude, nikome se više ne žuri.

Pomislio je da upita nekog od stražara kuda idu, ali nijedan se nije činio kao uslužan vodič. Uznemireno se okrenuo kad se neko svalio na sedište pored njega. Nije hteo da pilji u svog novog saputnika, ali čovek se odmah predstavio. Hari ga je bolje pogledao.

„Ja sam Pet Kvin“, rekao je s blagim irskim naglaskom.

„Tom Bredšo“, predstavio se Hari, koji bi se rukovao s novim poznanikom da obojici ruke nisu bile sputane lisicama.

Kvin ne deluje kao zločinac. Stopalima jedva dodiruju pod te ne može biti mnogo viši od metra i po. Ostali su zatvorenici u autobusu mišićavi ili debeli, ali Kvin izgleda kao da bi ga vetar mogao oduvati. Proređena riđa kosa mu je prošarana sedim mada ne može imati više od četrdeset godina.

„Ovo ti je prvi put?“, upita Kvin samouvereno.

„Zar je toliko očigledno?“, odvrati Hari.

„Piše ti na čelu.“

„Šta mi piše na čelu?“

„Da nemaš pojma šta će se sledeće desiti.“

„Tebi očigledno nije prvi put?“

„Ovo je jedanaesti put da sedim u ovom autobusu, a možda i dvanaesti.“

Hari se nasmeja prvi put posle nekoliko dana.

„Zašto si zatvoren?“, upita Kvin.

„Zbog dezertiranja“, odgovori Hari kratko.

„Nisam još čuo za to“, primeti Kvin. „Ostavio sam tri žene, ali nikad me nisu bacili u ćorku zbog toga.“

„Nisam ostavio ženu“, odvrati Hari, misleći na Emu. „Dezertirao sam iz Kraljevske mornarice - hoću reći, mornarice.“

„Koliko si dobio zbog toga?“

„Šest godina.“

Kvin zviznu kroz dva zuba, koliko ih i ima. „Zvuči prestrogo. Kod kog sudije si bio?“

„Atkins“, odgovori Hari vatreno.

„Arni Atkins? Dobio si pogrešnog sudiju. Ako te ikad ponovo izvedu na sud, potrudi se da izabereš pravog sudiju.“

„Nisam znao da možeš da biraš sudije.“

„I ne možeš, ali postoje cake da izbegneš one najgore.“ Hari se pomnije zagleda u novog poznanika, ali ga ne preki-
de. „Smenjuje se sedam sudija, a dvojice moraš da se kloniš
po svaku cenu. Jedan od njih je Arni Atkins. Ima kratku
pamet, ali izriče duge kazne.“

„Ali kako sam mogao da ga izbegnem?“, upita Hari.

„Atkins poslednjih jedanaest godina predsedava u sud-
nici broj četiri. Ako me povedu u tom smeru, dobijem epi-
leptični napad i stražari me odvedu kod sudskog lekara.“

„Ti si epileptičar?“

„Nisam, ne obraćaš pažnju.“ Zvučao je ogorčeno te je
Hari začutao. „Kad odglumim da sam se oporavio, odvedu
me u drugu sudnicu.“

Hari se nasmeja drugi put. „I izvučeš se?“

„Ne uvek, ali imam šansu ako zapadnem stražarima koji
su tek počeli da rade, iako postaje teže da svaki put izvo-
dim isti štos. Ovog puta nisam morao da se mučim jer su
me odveli pravo u sudnicu broj dva, što je teritorija sudije
Regana. On je Irac - kao i ja, za slučaj da nisi primetio - pa
je veća verovatnoća da zemljaku odredi blagu kaznu.“

„Za šta si optužen?“, upita Hari.

„Ja sam džeparoš“, objavi Kvin kao da je arhitekta ili dok-
tor. „Specijalizovao sam se za konjske trke leti i bokserske
mečeve zimi. Uvek je lakše ako mete stoje“, objasni on. „Ali
sreća me je napustila u poslednje vreme zato što me mnogo
redara prepoznaje pa moram da radim u podzemnoj žele-
znici i na autobuskim stajalištima, gde je plen sitan i veća je
verovatnoća da te uhvate.“

Hari je toliko toga hteo da pita svog novog učitelja i,
poput oduševljenog učenika, usredsredio se na ona pitanja
koja će mu pomoći da položi prijemni ispit, zadovoljan što
Kvin nije rekao ništa o njegovom naglasku.

„Znaš li kuda idemo?“ , pitao je.

„U Lavenam ili Pirpont“, odgovorio je Kvin. „Sve zavisi od toga hoćemo li skrenuti sa auto-puta na isključenju dvanaest ili četrnaest.“

„Jesi li bio u nekom od njih?“

„U oba, nekoliko puta“, odgovori Kvin trezveno. „A pre nego što pitaš, da postoji turistički vodič za zatvore, Lavenam bi dobio jednu zvezdicu dok bi Pirpont zatvorili.“

„Što ne bismo pitali stražara u koji zatvor nas vode?“ , upita Hari, želeći da prekine muke.

„Zato što će nam reći pogrešan samo da nas iznervira. Ako idemo u Lavenam, jedina briga ti je u koje odeljenje će te strpati. Pošto si prvi put u zatvoru, verovatno će te staviti u blok A, gde je život mnogo lakši. Povratnike kao što sam ja uglavnom šalju u blok D, gde nema nikoga mlađeg od trideset godina ili s nasilničkom prošlošću tako da je to savršeno okruženje ako hoćeš da budeš neupadljiv i odslužiš svoje. Pokušaj da izbegneš blokove B i C - oba vrve od zavisnika i psihopata.“

„Šta bi trebalo da uradim kako bih završio u bloku A?“

„Kaži stražaru na prijemnici da se strogo pridržavaš hrišćanskih pravila, da ne pušiš i ne piješ.“

„Nisam znao da u zatvoru može da se pije alkohol“, prijeti Hari.

„I ne može, glupane“, odvrati Kvin, „ali ako obezbediš zelembaće“, dodao je i protrljao palac i kažiprst, „stražari se iznenada pretvaraju u šankere. Čak ih ni prohibicija ne sprečava.“

„Na šta bi trebalo najviše da pazim prvog dana?“

„Postaraj se da dobiješ pravi posao.“

„A kakav je izbor?“

„Možeš da budeš čistač, kuvar ili baštovan ili da radiš u bolnici, vešernici, biblioteci, ili crkvi.“

„Šta da radim kako bih dospao u biblioteku?“

„Kaži im da umeš da čitaš.“

„Šta im ti govoriš?“, upita Hari.

„Da sam završio kuvarsku školu.“

„To mora da je veoma zanimljivo.“

„Još nisi shvatio, zar ne? Nisam nikad učio za kuvara, ali me uvek strpaju u kuhinju, što je najbolji posao u svakom zatvoru.“

„Zašto?“

„Izađeš iz ćelije pre doručka i vratiš se tek posle večere. Toplo je i možeš da biraš najbolju hranu. Ah, idemo u Lavenam“, rekao je Kvin kad je autobus skrenuo na isključenju dvanaest. „Dobro je jer neću morati da odgovaram na glupa pitanja o Pirpontu.“

„Trebalo bi da znam još nešto o Lavenamu?“, pitao je Hari, nimalo uzrujan Kvinovom zajedljivošću jer je pretpostavio da veteran uživa u podučavanju tako gorljivog učenika.

„Ima previše toga da bih ti sve ispričao“, uzdahnuo je. „Samo ne zaboravi da ostaneš blizu mene posle prijema.“

„Ali zar te neće odmah poslati u blok D?“

„Neće ako je gospodin Mejson na dužnosti“, odvrati Kvin tajanstveno.

Hari je postavio još nekoliko pitanja pre nego što se autobus napokon zaustavio ispred zatvora. Činilo mu se da je više naučio od Kvina za dva sata nego na desetak predavanja u Oksfordu.

„Ostani uz mene“, ponovio je Kvin kad se ogromna kapija otvorila. Autobus je polako pošao prema zapuštenom komadu zemlje s nekoliko zakržljalih biljaka što nikad nisu videle baštovana. Zaustavio se ispred velike zgrade

od opeke s redovima malih prljavih prozora iza kojih su provirivale oči.

Hari je gledao kako desetak stražara obrazuje špalir do zatvorskog ulaza. Dvojica s puškama postavila su se s obe strane autobuskih vrata.

„Izlazite iz autobusa u parovima“, reče jedan otresito, „s razmakom od pet minuta između svakog para. Da se niko nije pomerio ako mu ne kažem.“

Hari i Kvin su ostali u autobusu još jedan sat. Kad su napokon izašli, Hari je pogledao visoke zidove natkrivene bodljikavom žicom što opasuju ceo zatvor i pomislio kako ni svetski rekorder u skoku s motkom ne bi uspeo da pobegne iz Lavenama.

Ušao je u zgradu za Kvinom. Zaustavili su se ispred stola za kojim je sedeo stražar u plavoj uniformi toliko iznošenoj da se presijavala iako dugmad nisu blistala. Izgledao je kao da je već odslužio doživotnu robiju. Pregledao je spisak imena i osmehnuo se kad je video pristiglog zatvorenika.

„Dobro nam se vratio, Kvine. Videćeš da se nije mnogo promenilo od tvog poslednjeg boravka ovde.“

Kvin se široko osmehnuo. „Drago mi je što vas vidim, gospodine Mejstone. Hoćete li biti ljubazni da kažete potrčku da mi odnese prtljag u uobičajenu sobu?“

„Ne izazivaj sreću, Kvine“, odvrati Mejson, „ili ću doći u iskušenje da kažem novom lekaru kako nisi epileptičar.“

„Ali, gospodine Mejstone, imam lekarsko uverenje koje potvrđuje da jesam.“

„Nesumnjivo je poteklo sa istog mesta kao i tvoja kuvar-ska diploma“, primeti Mejson i posveti se Hariju. „A ko si ti?“

„Ovo je moj drugar, Tom Bredšo. Ne puši, ne pije, ne psuje i ne pljuje“, odgovorio je Kvin pre nego što je Hari stigao da progovori.

„Dobro došao u Lavenam, Bredšo“, pozdravi ga Mejson.

„Kapetan Bredšo, zapravo“, ubaci se Kvin.

„Bio sam poručnik“, ispravi ga Hari. „Nisam nikad bio kapetan.“ Kvin je izgledao kao da ga je nov štićenik razočarao.

„Prvi put?“, upita Mejson i pažljivije se zagleda u Harija.

„Da, gospodine.“

„Staviću te u blok A. Kad se istuširaš i uzmeš zatvorsku uniformu, gospodin Hesler će te odvesti u ćeliju trista dvadeset sedam.“ Mejson je još jednom pogledao spisak pre nego što se okrenuo mladom stražaru koji je stajao iza njega s pendrekom u desnoj ruci.

„Ima li nade da se pridružim svom prijatelju?“, pitao je Kvin pošto se Hari upisao u zatvorski registar. „Na kraju krajeva, poručniku Bredšou će možda biti potreban posilni.“

„Ti si poslednji čovek koji mu je potreban“, odgovori Mejson. Hari taman htede da zausti nešto, ali džeparoš se sagnu, izvadi presavijen dolar iz čarape i tutnu ga u Mejsonov džep u deliću sekunde. „Kvin će takođe biti u ćeliji trista dvadeset sedam“, reče Mejson mlađem stražaru. Ako je Hesler i video razmenu, nije rekao ništa. „Vas dvojica, za mnom“, samo je kazao.

Kvin požuri za Harijem pre nego što se Mejson predomisli.

Hesler je sproveo dvojicu novih zatvorenika dugačkim zelenim hodnikom od opeke do malog kupatila. Za zid su bile pričvršćene dve uske drvene klupe, pokrivene iskorišćenim peškirimima.

„Svucite se i istuširajte“, naloži Hesler.

Hari je polako skinuo odelo, otmenu krem košulju, uštrikani okovratnik i prugastu kravatu – odeću koju je gospodin Dželks zahtevao da nosi na sudu kako bi ostavio utisak na sudiju. Nevolja je bila u tome što je dobio pogrešnog sudiju.

Kvin se već našao pod tušem pre nego što je Hari otper-tlao cipele. Odvrnuo je slavinu i mlaz vode kolebljivo poteče na njegovu proćelavu glavu. Podigao je parčence sapuna s poda i počeo da se trlja. Hari je stao pod hladan mlaz drugog tuša i trenutak kasnije Kvin mu je pružio ostatak sapuna.

„Podsetite me da popričam s ljudima iz uprave u vezi sa uslovima“, rekao je Kvin kad je uzeo vlažan peškir, ne mnogo veći od kuhinjske krpe, pa pokušao da se obriše.

Heslerove usne ostale su stisnute. „Obucite se i pođite za mnom“, rekao je pre nego što se Hari sasvim nasapunao.

Hesler se ponovo brzim korakom zaputi hodnikom. Poluodeven i polumokar Hari požuri za njim. Zaustavili su se tek pred dvokrilnim vratima na kojima je pisalo ZALIH-E. Hesler je odlučno pokucao. Trenutak kasnije vrata su se otvorila i otkrila stražara umornog pogleda, nalakćenog na pult dok puši smotanu cigaretu. Osmehnulo se kad je ugledao Kvinu.

„Nisam siguran da ti se uniforma vratila iz vešernice, Kvinu“, rekao je.

„Onda će morati da uzmem sve novo, gospodine Njubolde“, odgovorio je Kvin, sagnuo se i iz druge čarape izvadio nešto što je ponovo nestalo bez traga. „Moji zahtevi su skromni“, nastavio je. „Jedno ćebe, dva pamučna čaršava, jedan jastuk, jedna jastučnica...“ Stražar je uzeo predmete s polica iza sebe pa ih uredno spustio na pult. „...dve košulje, tri para čarapa, šest pari pantalona, dva peškira, jedna činija, jedan tanjir, jedan nož, viljuška i kašika, jedan žilet, jedna četkica za zube i jedna tuba zubne paste - po mogućstvu kolgejt.“

Njubold nije progovarao dok je Kvinova hrpa rasla. „Još nešto?“, pitao je napokon kao da je Kvin cenjena mušterija koja će verovatno ponovo kupovati kod njega.

„Da, mom prijatelju, poručniku Bredšou, potrebno je isto. Postarajte se da dobije najbolje jer on je oficir i džentlmen.“

Hari se iznenadio kad je Njubold počeo da pravi novu gomilu, polako birajući svaki predmet, a samo zbog zatvorenika koji je sedeo pored Kvina u autobusu.

„Za mnom“, rekao je Hesler kad je Njubold završio zadatak. Hari i Pet su uzeli svoje stvari i požurili niz hodnik. Zaustavili su se nekoliko puta jer su, kako su se bližili ćelijama, nailazili na stražare koji su otključavali i zaključavali vrata s rešetkama. Kad su konačno ušli u krilo, dočekala ih je larma hiljadu zatvorenika.

„Vidim da smo na poslednjem spratu, gospodine Heslere, ali ne bih liftom jer moram da vežbam“, rekao je Kvin. Stražar se nije obazirao na njega već je produžio pored zatvorenika, koji su vikali.

„Zar nisi rekao da je ovo mirno krilo?“, upita Hari.

„Očigledno gospodin Hesler ne spada u omiljene stražare“, prošaputao je Kvin pre nego što su stigli do ćelije trista dvadeset sedam. Hesler je otključao teška metalna vrata i otvorio ih kako bi stari i sveži zatvorenik stupili u dom koji će Hariju biti na raspolaganju sledećih šest godina.

Vrata su se zalupila iza njih. Hari se osvrnuo po ćeliji i primetio da nema kvake s unutrašnje strane vrata. Dva ležaja, jedan iznad drugog, čelični umivaonik pričvršćen za zid, drveni sto, takođe pričvršćen za zid, drvena stolica. Pogled mu se konačno zaustavio na metalnoj kofi pod donjim ležajem. Pomislio je da će povratiti.

„Ti dobijaš gornji ležaj“, Kvin ga prenu iz misli, „jer ti je prvi put. Ako izađem pre tebe, premestićeš se na donji ležaj a gornji ustupiti novom cimeru. Zatvorska etikecija“, objasni on.

Hari je stao na donji ležaj i polako namestio krevet pa se popeo, legao i spustio glavu na tanak, tvrd jastuk, mučno svestan toga da će verovatno proći neko vreme dok ne uspe da spava cele noći. „Mogu li da pitam još nešto?“

„Možeš, ali onda nemoj da progovoriš dok se ujutru ne upale svetla.“ Hari se setio kako je Fišer izgovorio gotovo iste reči prve noći u školi Svetog Bida.

„Očigledno si uspeo da prokrijumčariš priličnu sumu novca. Zašto ti ga stražari nisu oduzeli kad si izašao iz autobusa?“

„Zato što onda nijedan robijaš nikad ne bi uneo novac“, odgovori Kvin, „i čitav sistem bi se raspao.“

3.

HARI JE LEŽAO na gornjem ležaju i zurio u sloj bele farbe na tavanici, koju je mogao da dotakne kad ispruži prste. Dušek je bio neravan, a jastuk toliko tvrd da nije mogao neprekinuto da spava duže od nekoliko minuta.

Misli mu se vratiše Seftonu Dželksu i tome kako ga je stari advokat lako nasamario. Oslobodite mog sina optužbe za ubistvo, samo mi je do toga stalo - kao da je čuo kako otac Toma Bredšoa govori Dželksu. Hari je pokušao da ne misli na narednih šest godina, za koje gospodin Bredšo ne mari. Vredi li to deset hiljada dolara?

Misli mu s advokata predoše na Emu. Mnogo mu nedostaje i želi da joj napiše da je živ, ali zna da ne sme. Zapita se šta li ona radi ovog jesenjeg dana u Oksfordu. Kako li joj obrazovanje napreduje otkako je postala brucoš? Udvara li joj se neki drugi muškarac?

Šta li je i s Eminim bratom Džajlsom, njegovim najboljim prijateljem? Je li napustio Oksford i pridružio se borbi protiv Nemaca kad je Engleska zaratila? Hari se molio da je živ ako je stupio u vojsku. Stisnutom pesnicom je udario

ivicu ležaja, ljut što nije uspeo da odigra svoju ulogu. Kvin nije rekao ništa, misleći da Hari pati od „bolesti prve noći“.

A šta je s Hjugom Baringtonom? Je li ga iko video otkako je nestao na dan kad je Hari trebalo da se venča s njegovom kćerkom? Hoće li naći načina da se pomiri sa svima kad poveruju da je Hari mrtav? Izbacio je Baringtona iz glave, i dalje ne želeći da prihvati mogućnost da mu je taj čovek otac.

Kad je pomislio na majku, Hari se osmehnuo i ponadao da će pametno upotrebiti deset hiljada dolara koje je Dželks obećao da će joj poslati čim on zauzme mesto Toma Bredšoa. Hari se nadao da će ona, kad bude imala više od dve hiljade funti u banci, prestati da radi kao konobarica u hotelu *Grand* i kupiti kućicu na selu o kojoj je uvek pričala; to je jedino što može ispasti dobro iz čitave ove lakrdije.

A šta je sa ser Volterom Baringtonom, koji se prema njemu uvek ponašao kao prema unuku? Ako mu je Hjuگو otac, onda mu ser Volter *jeste* deda. Ukoliko se ispostavi da je tako, naslediće imanje Baringtonovih i porodičnu titulu, te će jednog dana postati ser Hari Barington. No Hari ne samo da želi da njegov prijatelj Džajls, zakonit sin Hjugua Baringtona, nasledi titulu već, što je mnogo važnije, očajnički hoće da *dokaže* kako je Artur Klifton njegov pravi otac. To će mu pružiti bar trunku nade da će moći da se venča s voljenom Emom. Hari je pokušao da ne misli o tome gde će provesti narednih šest godina.

U sedam sati se oglasila sirena da probudi one koji su dovoljno dugo u zatvoru da mogu spavati cele noći. Dok spavaš, nisi u zatvoru, promrmljao je Kvin pre nego što je utonuo u dubok san i zahrkao. Hariju nije smetalo. Njegov ujka Sten je sasvim druga klasa kad je o hrkanju reč.

Hari je odlučio nekoliko stvari za vreme duge noći bez sna. Kako bi lakše podneo otupljujuću okrutnost protraćenog vremena, „Tom“ će biti uzoran zatvorenik, u nadi da će mu smanjiti kaznu zbog dobrog vladanja. Zaposliće se u biblioteci i pisati dnevnik o svemu što mu se desilo pre nego što je osuđen i o svemu što će se dešavati iza rešetaka. Ostaće u formi kako bi odmah po puštanju mogao da se prijavi u vojsku ako rat i dalje bude besneo u Evropi.

Kvin se već obukao kad je Hari sišao s gornjeg ležaja.

„Šta sad?“, upita Hari, zvućeci kao novajlija prvog školskog dana.

„Doručak“, odgovori Kvin. „Obuci se, uzmi tanjir i šolju i postaraj se da budeš spreman čim otključaju vrata. Neki stražari uživaju u tome da ti zalupe vrata pred nosom ako zakasniš nekoliko sekundi.“ Hari navuče pantalone. „Ne pričaj na putu do menze“, dodade Kvin. „Tako ćeš privući pažnju na sebe, što se veteranima neće dopasti. U stvari, do druge godine nemoj razgovarati ni sa kim koga ne poznaješ.“

Hari umalo nije prasnuo u smeh, ali nije bio siguran šali li se Kvin ili ne. Čuo je okretanje ključa u bravi i vrata ćelije su se otvorila. Kvin je istrčao kao hrt kad otvore vratnice na trkalištu, a njegov cimer bio je samo korak iza njega. Pridružili su se dugom redu zatvorenika, koji su ćutali dok su prolazili pored otvorenih vrata praznih ćelija, pa se spustili vijugavim stepenicama u prizemlje, gde će doručkovati sa ostalim robijašima.

Povorka se zaustavila pre nego što su stigli do menze. Hari je gledao poslužitelje u kratkim belim mantilima kako stoje iza plotni. Stražar u dugom belom mantilu držao je pendrek i motrio na njih kako bi se postarao da niko ne dobije duplo sledovanje.

„Drago mi je što vas ponovo vidim, gospodine Sajdele“, tiho je rekao Pet stražaru kad su stigli na početak reda. Dva čoveka su se rukovala kao stari prijatelji. Ovog puta Hari nije video da je novac prešao iz jedne ruke u drugu, ali je znao da je pogodba sklopljena čim je gospodin Sajdel odsečno klimnuo glavom.

Kvin se pomerao duž reda držeći plehani tanjir na koji su stavili prženo jaje sa čvrstim žumancem, hrpicu krompira pre crnog nego belog i obavezne dve kriške bajatog hleba. Hari ga je stigao dok su mu sipali kafu do polovine šolje. Poslužitelji su izgledali zbunjeno što im je Hari redom zahvaljivao kao da je gost na vikarskoj čajanci.

„Prokletstvo“, promrsio je kad mu je poslednji zatvorenik ponudio kafu, „ostavio sam šolju u ćeliji.“

Poslužitelj je napunio Kvinovu šolju do vrha. „Nemoj zaboraviti sledeći put“, rekao mu je cimer.

„Bez priče u redu!“, zaurla Hesler i udari se pendrekom po šaci u rukavici. Kvin povede Harija do kraja dugačkog stola i sede na klupu naspram njega. Hari je toliko ogladneo da je pojeo i poslednju mrvicu s tanjira, uključujući i najmasnije jaje koje je ikad probao. Čak mu je palo na pamet da oliže tanjir, ali utom se setio prijatelja Džajlsa jednog drugog prvog dana.

Pošto su završili petominutni doručak, Hari i Pet su se vratili vijugavim stepeništem na poslednji sprat. Kad su se vrata ćelije zatvorila za njima, Kvin je oprao tanjir i šolju i uredno ih stavio ispod ležaja.

„Kad godinama živiš u osam metara sa četiri metra, koristiš svaki slobodan centimetar“, objasnio je. Hari se poveo za njegovim primerom i zapitao se koliko li će proći dok mu se ne pruži prilika da on Kvinu nauči nečemu.

„Šta sad?“

„Dodela zaduženja“, odgovorio je Kvin. „Pridružiću se Sajdelu u kuhinji, ali i dalje moramo da se postaramo da te pošalj u biblioteku. A to zavisi od toga koji je stražar na dužnosti. Nevolja je u tome što mi nestaje kinte.“ Tek što je to rekao kad su se vrata ponovo otvorila i na njima se obreo Hesler, udarajući se pendrekom po šaci u rukavici.

„Kvine, odmah se javi u kuhinju“, rekao je. „Bredšo, idi do stražarskog mesta broj devet i pridruži se ostalim čistačima krila.“

„Nadao sam se zaduženju u biblioteci, gospodine...“

„Zabole me čemu si se nadao, Bredšo“, odseče Hesler. „Kao stražar u ovom krilu ja postavljam pravila. Možeš da ideš u biblioteku utorkom, četvrtkom i nedeljom između šest i sedam, kao svi ostali zatvorenici. Je l' to jasno?“ Hari klimnu glavom. „Više nisi oficir, Bredšo. Samo si robijaš, kao i svi ostali ovde. I nemoj traćiti vreme misleći da me možeš potkupiti“, dodade pa odmaršira do sledeće ćelije.

„Hesler je od retkih stražara koje ne možeš potkupiti“, prošaputa Kvin. „Sad ti je jedina nada gospodin Svonson, upravnik. Imaj u vidu da on sebe smatra intelektualcem, što verovatno znači da ume da piše pisanim slovima. Takođe je zagriženi baptista. Aleluja!“

„Kad će mi se pružiti prilika da ga upoznam?“

„To se može desiti bilo kad. Samo se postaraj da mu kažeš kako hoćeš da radiš u biblioteci zato što svakom novom zatvoreniku posvećuje samo pet minuta.“

Hari je klonuo na drvenu stolicu i zagnjurio glavu u šake. Da Dželks nije obećao da će poslati deset hiljada dolara njegovoj majci, iskoristio bi svojih pet minuta da upravniku ispriča istinu o tome kako je završio u Lavenamu.

„U međuvremenu ću videti šta mogu da učinim ne bih li te smestio u kuhinju“, dodao je Kvin. „Nije ono čemu si se nadao, ali svakako je bolje od toga da čistiš krilo.“